

24.03.2017

Дослідження української діаспори: здобутки і перспективні вектори

У Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського відбувся круглий стіл «Українські дослідники діаспори: напрями досліджень, здобутки і перспективи». Захід викликав неабияке зацікавлення серед істориків, архівістів, біографістів, археографів, представників громадських об'єднань, бібліотекарів та ін. ([Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського](#)).

Організатор круглого столу – відділ зарубіжної україніки Інституту книгознавства НБУВ – мав на меті популяризувати знання про українську діаспору як національний, духовний, ментальний і культурно-мистецький феномен, а також згуртувати науковців та науко-інформаційні установи, що спеціалізуються на дослідженні української діаспори, навколо обговорення та розв'язання актуальних проблем зарубіжної україніки.

Виступи і повідомлення учасників круглого столу засвідчили, що науковці багато зробили для вивчення української діаспори як органічної складової національної історії і культури України, цілісного сприйняття в світі українського історико-культурного процесу, об'єктивного осмислення імен і доробку зарубіжного українства, запровадження курсів і спецкурсів з історії діаспори у вишах.

Водночас є багато проблем у дослідженні української діаспори, вирішення яких не можна відкладати на потім. За словами в. о. директора Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, кандидата філологічних наук М. Железняка, все менше залишається людей, які можуть компетентно писати про представників української діаспори в історичному контексті. Турбує науковця й доля наших сучасників – молодих українців (музикантів, художників, науковців та ін.), які реалізувалися за кордоном, а також підтримка і вшанування тих іноземців, що цікавляться Україною.

Завідувач відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства НБУВ, доктор історичних наук Т. Антонюк наголосила на необхідності зміцнення співпраці з інституціями, що спеціалізуються на дослідженні української діаспори, а також більш повного розкриття (у т. ч. в електронному середовищі) бібліотечних фондів відділу для молодих науковців і всіх, хто цікавиться феноменом української діаспори.

Завідувач відділу Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, доктор історичних наук В. Піскун розповіла про використання матеріалів відділу зарубіжної україніки НБУВ у

процесі вивчення історії української політичної еміграції (1920–1930-х рр.), акцентувавши увагу присутніх на працях публіциста, члена Української Центральної Ради, учасника української революції 1917–1921 рр. Євгена Онацького.

Проблему збереження культури і самоідентичності українців на пострадянських теренах порушили доцент кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, кандидат географічних наук І. Винниченко та представник Центру української мови та культури Бельцького державного університету ім. Алеку Руссо (Молдова) Л. Чолану.

Л. Чолану, зокрема, поставила присутнім прості й водночас болючі запитання: хто є українці зарубіжжя для України, чи має Україна опікуватись збереженням національної свідомості своїх колишніх співвітчизників. На прикладі українців Молдови Л. Чолану розповіла про потужний інформаційний і мовний тиск щодо українців, через що впродовж багатьох десятиліть ті втрачають національну самобутність. На думку Л. Чолану, Україна має допомогти українцям Молдови не втратити український фольклор, етнографію, краєзнавство. Усе це має бути досліджено науковцями. Не менш гостро стоїть проблема фінансування україномовних навчальних закладів і потужної інформаційної підтримки з боку України, адже українці Молдови фактично мало що знають про соціально-політичне, наукове і культурне життя сучасної України.

На питанні збереження і повернення до нашої держави українських дипломатичних архівів, що зберігаються за кордоном, акцентувала увагу присутніх провідний науковий співробітник відділу міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук І. Матяш. Вона наголосила, що значна кількість цих архівів не має шансів на повернення до України, однак про них мають знати дослідники. Сприяти вирішенню цього питання покликаний довідник «Українські дипломатичні архіви», над яким працює Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин.

На завершення круглого столу виступила професор кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, доктор історичних наук М. Палієнко. Дослідниця підкреслила, що в контексті відзначення ювілею Української революції 1917–1921 рр. не можна обійти увагою тих зберігачів української культурної спадщини, які багато зробили для збереження документальної пам'яті про події тих років. Найяскравішими представниками цієї когорти були, зокрема, український історик Дмитро

Антонович, дослідник української еміграції Сімон Наріжний, отці Мон і Теофіл Горникевичі. Крізь призму їх особистостей Марина Палієнко проаналізувала роль кожного із зазначених діячів у формуванні традиції творення і збереження національної пам'яті.

Жваве обговорення і дискусію серед учасників круглого столу викликали також проблеми сучасного стану української національної спільноти за кордоном і перспективам співпраці з нею; внесення змін у законодавчо-нормативні документи задля повернення до України документальної та архівної спадщини зарубіжних українців, її наукового опрацювання, оцифрування, забезпечення доступу до цих документів широкому колу дослідників.